

Καγκουρό και μάννα

Παύλος Μεθενίτης

Σύμφωνα με έναν ευρέως διαδεδομένο μύθο, όταν ο Αγγλος εξερευνητής Τζέιμς Κουκ έφτασε στην Αυστραλία στα τέλη του 18ου αιώνα και είδε για πρώτη φορά αυτά τα περίεργα πλάσματα με τον μάρσιπο, αυτή τη μυστήρια τοέπι στην κοιλιά, τη μακριά ουρά, τα μεγάλα πίσω πόδια, τα μικρά μπροστινά και τα μεγάλα αυτιά, ρώτησε τους ιθαγενείς, τους Αβορίγινες, ποιο ήταν το όνομά τους. Αυτοί απάντησαν «Ka-gouro», που σημαίνει «δεν ξέρω» - ο Κουκ το πήρε τοις μετρητοίς και τη ονομασία έμεινε.

Ε, από τότε τα αυτά τα εμβληματικά ζώα της Αυστραλίας ονομάζονται καγκουρό, κανγκουρού στα γαλλικά, κανγκαρού στα εγγλέζικα. Πάντως μια άλλη ασφαλέστερη εκδοχή υποστηρίζει ότι οι Αβορίγινες απάντησαν στον Κουκ πως αυτά τα πλάσματα ονομάζονται «καν-γκου-ρο», που σημαίνει «πά-

νω-κάτω», προφανώς από τα θεαματικά πηδήματα που είναι ικανό να κάνει αυτό το μαρσιποφόρο της οικογένειας των μακρόποδων. Ιδού όμως, μια άλλη ωραία ιστορία μιας λέξης που πραγματικά δηλώνει άγνοια. Που αντί να σημαίνει κάτι, μια ιδιότητα του σημαινομένου, δεν είναι παρά μια έκφραση άγνοιας που ονοματοποιήθηκε,

όπως αλιεύτηκε από το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

Όταν οι Εβραίοι, λοιπόν, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη, περιπλανώνταν για σαράντα χρόνια στην έρημο, κόντεψαν να λιμοκτονήσουν. Τότε ο Θεός τούς έστειλε το μάννα.

Από πού όμως παράγεται η λέξη, γι' αυτή τη θεόπεμπτη τροφή, το μάννα εξ ουρανού, που συνέλεξαν οι Εβραίοι και έφαγαν σαν ψωμί κατευνάζοντας την πείνα τους; Λοιπόν, όταν το είδαν για πρώτη φορά να έχει καλύψει τη γη, σαν χιόνι, «ωσεί πάγος επί της γης», αναφώνοσαν έκπληκτοι: «ταν hu;», που σημαίνει «τι 'ναι τούτο;».

Ο Μωυσής τούς προέτρεψε να το μαζέψουν και να φάνε αυτό το ανέλπιστο δώρο που έπεσε από τους ουρανούς, αντί να σπαταλούν τον χρόνο τους σε αναπάντητες ερωτήσεις και κουφές επιμολογήσεις, όπως κάνω εγώ δηλαδή αυτή τη στιγμή, ταλαιπωρώντας σας.

Μπόμπιρας και μπαμπούλας

Μια ωραία λέξη για το πισιτρίκι, το μικρό παιδί, και ειδικότερα το αεικίνητο, ανίσυχο και πανεξυπνο αγόρι, όπως λέει το Μείζον Ελληνικό Λεξικό, είναι και το «μπόμπιρας». Ομως ποτέ δεν σκεφτίκαμε, οι περισσότεροι από εμάς τουλάχιστον, πως ο αξιολάτρευτος μπόμπιρας που μας ζαλίζει το κεφάλι με την υπέροχη παιδική του φλυαρία, έλκει την επιμολογική καταγωγή του από την ιταλική λέξη «bombero».

Αυτός ο μπομπέρο όμως, κατάγεται, κοίτα να δεις τώρα, από τη γνωστή λέξη βόμβα! Ναι, ναι, μιλάμε γι' αυτό το επικίνδυνο πράγμα που εκρήγνυται με καταστρεπτικές συνέπειες. Τώρα, η λέξη βόμβα είναι αντιδάνειο - αυτό σημαίνει πως ναι μας ήρθε από τα ιταλικά, από τη λέξη «bomba», που οποία προέρχεται από το λατινικό «bombus», πλην όμως αυτό παράγεται από το αρχαιοελληνικό «βόμβος»!

Αυτός ο βόμβος, δηλαδή ο βαρύς, υπόκωφος και συνεχής ήχος σε χαμπλή κλίμακα, όπως ο ήχος που βγάζουν κάποια έντομα όταν πετούν, είναι πικομιμπική λέξη, όπως λέει το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, που οπία λέξη ανήκει σε μια μεγάλη ομάδα εκφραστικών όρων που σημαίνουν «κάνω θόρυβο, πηχώ, στροβιλίζω»...

Κοιτάξτε τώρα μια εντελώς σουρεαλιστική αλυσίδα λέξεων: από τον βόμβο στη βόμβα, στον μπόμπιρα, αλλά και στον μπαμπούλα και στον μπάμπουρα!

Είναι στ' αλήθεια εντυπωσιακό: τι σχέση έχει το φόβητρο των παιδιών με ένα κολεόπτερο που ζουζουνίζει; Το φανταστικό τέρας, που ίσως κρύβεται στην ντουλάπα, ή κάτω από το παιδικό κρεβάτι, με τον σκαραβαίο, το σκαθάρι;

Ποια σχέση έχουν οι μπαμπούλας με

τον μπάμπουρα; Είναι, ουσιαστικά, η ίδια λέξη, λέει το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Ή μάλλον ο μπάμπουρας, το έντομο, προέρχεται από τη μεσαιωνική λέξη μπάμπουλας ή μπούμπουλας ή μπαμπούλας.

Αυτός λοιπόν, που χρησιμοποιούσαν ανέκαθεν οι γονείς για να τρομοκρατίσουν το παιδί τους, ώστε να κάνει αυτό που του λένε (φάε το φαΐ σου, γιατί θα έρθει ο μπαμπούλας...), είναι αβέβαιης επιμολογίας.

Το Λεξικό λέει πως η λέξη πιθανώς να προέρχεται από το αρχαίο «βομβύλιός», που είναι το σκαθάρι, από το ουσιαστικό «βόμβος», δηλαδή αυτό που βομβίζει, που ζουζουνίζει. Οπότε, εάν ισχύει αυτό, προϋπόρξει νοματικά το έντομο του φοβήτρου, ο μπάμπουρας του μπαμπούλα - άλλωστε, η εντομοφοβία είναι διαχρονική. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, η λέξη μπαμπούλας είναι πικομιμπική, που πλάστηκε προς

εκφοβισμό των παιδιών.

Σας θυμίζω πως φωνάζουμε «μπου!», όταν θέλουμε να ξαφνίασουμε ή να τρομάξουμε κάποιον. Και για να το μαζέύουμε το πράγμα, απλώς σκεφτείτε, εσείς οι πιο αλαφροίσκιωτοι, πως μέσα στην ντουλάπα σας πιθανώς ο μπαμπούλας να έχει τη μορφή γιγαντιαίου εντόμου, οπότε καλό είναι να την ανοίξετε με προσοχή.

Επειτα από όλη αυτή τη γλωσσική περιπέτεια, αυτή την περιπλάνηση στα σημαίνοντα και τα σημανόμενα, το μόνο σίγουρο είναι πως ο μπόμπιρας, που στροβιλίζεται πανευτυχής ανάμεσα στα πόδια μας, παράγει θόρυβο. Οχι σαν μπόμπα που σκάει, ευτυχώς, μάλλον σαν μεγάλο ζουζούνι που βομβεί, σαν μπάμπουρας. Αν εξαφανίζονται οι μπόμπες, κι έπαιρναν τη θέση τους έξυπνοι, θορυβώδεις και αξιαγάπητοι μπόμπιρες, πόσο πωραίος θα ήταν ο κόσμος...